

Poble Vell

Súria

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: A la part alta del nucli habitat de Súria
Emplaçament Dalt d'un turó al marge esquerre del riu Cardener

Coordenades:

Latitud: 41.834856102687
Longitud: 1.751447789871
UTM Est (X): 396330
UTM Nord (Y): 4632195

Classificació

Número de fitxa 08274 - 1
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Medieval Romànic Gòtic Modern Contemporani Popular
Segle IX-XX
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: El conjunt - interior de cases, carrers, plaça, arcs i muralles - conserva total o parcialment, segons el lloc, l'aspecte de petita vila tradicional, amb tots els components que hom troba en un complex urbà d'aquesta mena. La Direcció General d'Arquitectura i Habitatge de la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Súria van realitzar durant la dècada de 1980 dues fases de restauració del patrimoni del Poble Vell, que van consistir en la rehabilitació dels carrers i les façanes i la conversió del castell en una sala d'exposicions. A principis dels anys 1990 es va fer la connexió entre la Bateria i la porta de Cardona per sobre el balç del Cardener (VALORAR, 1984).
Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIL
Observacions protecció: Núm. 5236-I Aprovació definitiva comissió urbanisme
Data aprovació: dt., 06/05/2003 - 12:00

Número inventari	IPA-17221
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Fàcil
Ús actual:	Social
Titularitat	Privada
Titular:	Diversos propietaris
Autoria de la fitxa	ARQUEOCIÈNCIA- J.M. Huélamo
Data de registre de la fitxa:	ds., 27/11/1999 - 01:00
Autoria de la darrera revisió:	Marta Lloret Blackburn-Antequem, S.L.
Data de la darrera revisió:	dg., 02/09/2021 - 09:00

Descripció

Correspon al nucli originari del poble, situat en un petit altiplà dalt d'un turó sobre el balç que dona al riu Cardener. En aquest lloc es troben el castell, la primitiva església parroquial i els habitatges urbans més antics, disposats, urbanísticament parlant, dins de la tipologia característica dels nuclis medievals: carrers estrets, traçats irregulars, sovint coberts amb porxos, fet aquest generalitzat en tipologies urbanes des del segle XII i sobretot del XIV, tendint-se a aixecar recintes emmurallats i fortificats, de manera que es poguessin salvaguardar les cases i les propietats (PIÑERO, TOMASA, 1998). El recinte murat presenta planta trapezoidal, formant un espai tancat i fortificat que aprofita les façanes posteriors de les cases, unes a tocar de les altres, com a elements defensius que complementen les obres construïdes exclusivament per aquesta funció de fortalesa . Els carrers són estrets, foscos -a vegades coberts de porxos- i tortuosos, per la presència de nombroses cantonades, donada l'acumulació d'edificacions en un petit espai on s'apinyava una població creixent. En algun lloc es conserva el paviment antic, empedrat amb lloses grosses a banda i banda i al centre pedres petites i cantelludes que facilitaven l'avenç de l'haveria (un tram molt ben conservat es l' immediat al portal de Manresa, a cal Marçal). En la seva majoria, les cases son de dues plantes: la baixa, amb celler i corts, el primer pis, d'habitació i, a dalt, les golfes on es guardava la collita i s'assecava el gra (en alguns casos es conserven les galeries assecadors obertes i adintellades). Algunes cases conserven adossat a la façana l'aljub o cisterna per a recollir l'aigua de pluja per a l'ús domèstic (interessants son els de Cal Xicana i la casa dels Alzina o de Cal Taó, exteriors ambdós, de planta quadrada i recoberts de lloses de pedra i amb l'estructura de ferro forjat que servia de suport a la corriola). Els materials més emprats en les construccions que veiem, són la pedra del país i el morter de calç. D'entre el conjunt d'habitats i carrers i elements urbans, son destacables: el Casine; cal Tiro sota el porxo de Cal Quim, en la que s'ha de remarcar la llinda, que presenta afaïçonat l'escut de la casa de Cardona (una branca amb tres cards); cal Quim, que s'estén per la part edificada superior al seu porxo, datada el 1747. Posseeix arc ogival i finestra partida del damunt amb arcs de mig punt. Al seu porxo, les arcades que fan de suport a la construcció presenten als arrencaments dels arcs sengles decoracions més o menys visibles amb cares humanes ; cal Xicana amb l'aljub o cisterna amb brocal que flanquegen el balcó; el carreró de la Pleta, sense sortida i fàcil de tancar, arreerat, amb funció ramadera; el carrer de la Mura, cobert en la major part del seu recorregut i que porta fins a la Bateria, lloc fortificat i obert que domina el riu i els barris de la part baixa del municipi; cal Quinquer, a la plaça Major i tocant a Ca n'Alzina. Es tracta d'un altre dels edificis que havia sigut d'una família important de Súria. Un personatge relacionat amb aquesta família, Josep Quinquer, va ser domer major de la Seu de Manresa i va formar part de la junta provincial que es va crear a Manresa durant la guerra dels malcontents. El 1845 publicà una obra de caràcter religiós. La casa va donar allotjament l'any 1837 al rei carlí Carles V, de pas cap a unes operacions militars. Durant molts anys va ser també

Ajuntament de la vila. Tanmateix, actualment el seu interès arquitectònic és molt limitat, ja que l'edifici fou remodelat els anys 50/60, amb l'afegit d'un balcó i altres elements que li donen una aparença moderna. (PIÑERO, TOMASA, 1998); cal Massionista el qual nom no surt citat el nom al parcel·lar del Cots et alií; cal Ton Bat.

Observacions:

El traçat de la muralla, a falta d'un estudi més en profunditat, seria el següent: carrer de la Mura, on constitueix les parets posteriors i fonaments de les cases, la Bateria i les parets posteriors de les cases del carrer de Sant Climent, carrer Major, carrer de la Pleta fins el castell, continuant per aquesta fortalesa i l'absis de l'església cap avall fins el carrer de Sant Cristòfol (COTS, OBRADOR, PINZOLAS, 1991). Fins el 1911, només tenia dues obertures: la porta de Manresa i la de Cardona (REGUANT, 1997). Destaquen com a unitats constructives de més vistositat el castell i l'antiga església parroquial, localitzats a un nivell superior i a un costat de la resta del nucli de poblament, la resta de les edificacions son 56 cases, per a les que fa uns anys es van atorgar les següents denominacions, moltes d'elles de caire tradicional : 1. Bató, 2. Ton Bató (1794) 3. Fòtil - Quiret 4. Viola 5. Rit 6. Maurici 7. Casinet 8. Casinet 9. Magí 10. Magí 11. Taró 12. Sastret (1687) 13. Tiro o Can Balaguer del Porxo 14. Quimeta - Taó o Ca n'Alzina, 15. Xenica 16. Catoí 17. Comai 18. Payerols - Gili 19. Ramoneta 20. Cot 21. Marxant 22. Duït 23. Ambrós 24. Molí 25. Silet (rectoria), 26. Quim (1747), 27. Ambroset, 28. Càndida, 29. Ventura, 30. Juliu - Soldevila, 31. Paixut, 32. Xicana - Ton del Lari, 33. Xecó, 34. Viudu, 35. Miques, 36. Castilla, 37. Tarret (1728) - Batolles, 38. Pagesa, 39. (Taó (1701) - Centre Catòlic, 40. Socarró - Sant (Ajuntament), 41. Pastorillo, 42. Pauletis, 43. Mallet. 44. Catarineta - Butots, 45. Marçal (1739), 46. Teixidó, 47. Paulina, 50. Denga (1752) - Ciuró (robes i vestits), 51. Sastrunyo, 52. Sallent (1705), 53. Clavilla (1747), 54. Barber - Balaguer, 55. Noia Sereno, 56. Providència.

Història

El nom medieval és Sorisa, la qual cosa porta a Coromines (1997) a datar-lo en època preromana, (COROMINES, 1997). El document més antic que menciona el seu terme es de l'any 981 en l'aportació d'uns bens situats a Orriols (REGUANT, 1988). Aquesta referència indueix a pensar en que al menys un punt habitat es trobava en aquest lloc, però no se sap on era. Respecte del castell la primera notícia data del 993 (11 calendes de juliol de l'any 6 del regnat d'Hug), quan Ramon, comte i marquès fill de Borrell, comte, ven al prevere Miró un alou situat al comtat de Manresa, en el castell de Godmare (Callús) o en el castell de Súria o en el seu terme. L'escriptura nomena, en l'afrontació de l'alou, la vil·la Solariolos (Cererols) (REGUANT, 1988). Després d'aquestes dues primeres dades, es va fent més freqüent en la documentació escrita durant l'Edat Mitjana, la menció de la guàrdia o castell de Súria en els segles XI al XV. L'any 1185 es trobà prop de Súria una mina de sal (COROMINES, 1997). El 8 d'octubre de 1209, el rei Pere el Catòlic, atorga a Bernat de Torre, cases del castell de Súria i de la vila de Santa Maria, en el terme del castell de Súria (REGUANT, 1988). Des de l'any 1376 en que el terme de Súria fou comprat pel comte Hug de Cardona, Súria formava part del cinquè districte de Cardona, el qual comprenia onze pobles (SOLER, 1985). El primer cens del que hom té notícia és el de 1359, manat pel rei Pere III; s'hi diu que el castell de Súria pertany al comte de Cardona i que el seu terme té 34 focs. Segles més tard, al fogatge de 1553, el municipi ha baixat el nombre de focs a 25, corresponent un al capellà. Al cens de 1718 consten 270 habitants, mentre que l'any 1787, al cens de Floridablanca, es diu que al poble hi vivien 589 persones, la qual cosa vol dir que en setanta anys s'havia doblat la població. El 1719 el comte de Darnius deia que Súria tenia 70 cases juntes i 370 habitants. El 1838 el baró de Meer va fer fortificar la vila de Súria (REGUANT, 1982). Durant les tres guerres carlines del segle passat la vila de Súria, degut a la seva condició de vila fortificada, va ser escenari de diversos enfrontaments bèl·lics i seu de l'aquartermament de les tropes

d'ambdós bàndols en diverses ocasions. El rei carlí Carles V va fer una breu estada a cal Quinquer. El castell es va reforçar per adequar-lo com a fortí, i al final de la primera guerra la vila va ser arrasada i cremada (PIÑERO, TOMASA, 1998). El 1872, el general carlí Tristany, comte d'Avinyó, tenia establerta la seva base d'operacions a Súria des d'on atacava altres punts i lloc de reagrupament i descans (REGUANT, s.d.). Fins el 1911, només hi havia dos accessos, el del portal de Cardona, al Casinet, i el del portal de Manresa a cal Marçal, en aquest moment l'Ajuntament compra un tros d'hort al rector a fi d'obrir un carrer que unís la plaça major amb el torrent del Pèlic o dels Galàpets per darrera l'església (REGUANT, 1997). Pel que respecta a la topografia del conjunt urbà, aquesta es va engrandir des de l'Edat Mitjana en torn al castell. El seu primer moment d'importància com a nucli urbà va ser a partir del segle XVII, en que els habitants, un cop abolits els drets senyorívol, en van convertir en propietaris, millorant-se els habitatges. Del segle XVIII daten la gran majoria de les llandes amb dates inscrites (així ocorre, per exemple, amb Cal Sallent, 1705, Cal Tarret - Cal Batolles, 1728, Cal Marçal, 1739, Cal Clavilla i Cal Quim, ambdues del 1747, Cal Denga, 1752, Ca la Paulina -Cal Masionista, 1772. Amb el creixement de la població des dels segles XVIII, XIX i XX, amb la conseqüent expansió de la vila, l'antic conjunt urbanitzat va anar perdent la condició de centre i la seva importància, esdevenint un barri vell i degradat, fins que en les últimes dècades s'ha iniciat un procés de restauració i millora de la seva fesomia.

Bibliografia

1a TROBADA (1991) Trobada jove d'artistes artesans. Escultures al carrer 1991, Súria, Adhuc, Ajuntament de Súria, Generalitat de Catalunya, Subdirecció General d'Artesania.

CASTELLANO, A.; MASSANA, I.; REGUANT, J. (1983) Súria. Km. 0, Súria. COROMINES, Joan (1997) Onomasticon Cataloniae, v. VII, 189-191 (Veu: Súria). Barcelona: Curial Edicions Catalanes. Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona "La Caixa".

COTS I PORTÍ, M. Teresa; OBRADORS I PUIGDELLÍVOL, Rosa M.; PINZOLAS I GERMAN, Eduard (1991) El poble vell de Súria. Guia didàctica. Manresa: Ajuntament de Súria.

CREUS, Teodor (1886). "Excursió particular á Cardona y Solsona. Dies 5 y 6 de maig de 1885". Butlletí de la Associació d'Excursions catalana, vol. VII-VIII, núm. 88-89, p. 16. Barcelona. GOMIS, Cels (s.d.) Geografia General de Catalunya. Provincia de Barcelona

CARRERAS I CANDI, F (Director). Barcelona, Albert Martín, editor.

LLADÓ I RAMONET, Josep (1993A) "D'una carta del rei Jaume II referent a la vila de Súria" extret de la revista Ciutat, (1928) núm. 17 pp. 41-43 a Cererols, mil anys d'història (1993-1993) pp. 9-13, Súria, Ajuntament de Súria i Associació d'Amics i Veïns de Cererols.

LLADÓ I RAMONET, Josep (1993C) "Súria" extret del Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca del Bages, núm. 137 (1930) pp. 30-35 a Cererols, mil anys d'història (1993-1993), pp. 19-25, Súria, Ajuntament de Súria i Associació d'Amics i Veïns de Cererols.

PIÑERO, Jordi, TOMASA, Eudald (1998) Pla Director del Poble Vell de Súria. Ajuntament de Súria. Transversal Produccions Culturals. Assessorament de Jordi Padró. Diputació de Barcelona. Servei de Recursos Culturals. Àrea de Cultura. Oficina de Patrimoni Cultural.

REGUANT, Josep; CASTELLANO, Albert (1980) Súria insólita. Col·lecció de textos de la exposició duta a term pel Banc de Madrid i les Joventuts Musicals de Súria.

REGUANT i AGUT, Josep (1982) "La vila de Súria els anys 1871-1873", Miscel·lània d'Estudis Bagens. Núm. 2, pp. 135-142, Manresa, Centre d'Estudis del Bages.

REGUANT i AGUT, Josep (1988) "Súria", Història de les comarques de Catalunya. Bages". Volum II, pp. 475-502, Manresa, Edicions Parcir, Edicions selectes.

REGUANT i AGUT, Josep (1997) Súria. Història en imatges 1894-1975. Col·lecció "Fotografia històrica", núm. 4. Manresa: Angle Editorial, Centre d'Estudis del Bages. SOLER I CLARIANA, Pau (1985) Súria, el meu poble. Súria.

VALORAR (1984) Valorar la història. Nova vida per a les velles ciutats. Producció Josep M. Rovira. Barcelona, Generalitat de Catalunya. Departament de Política Territorial i Obres Públiques.

ZAMORA, F. de (1784) Diario de los viajes hechos en Catalunya. Reedició. Ed. Curial. Barcelona.

